

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ”
(для бакалаврів)**

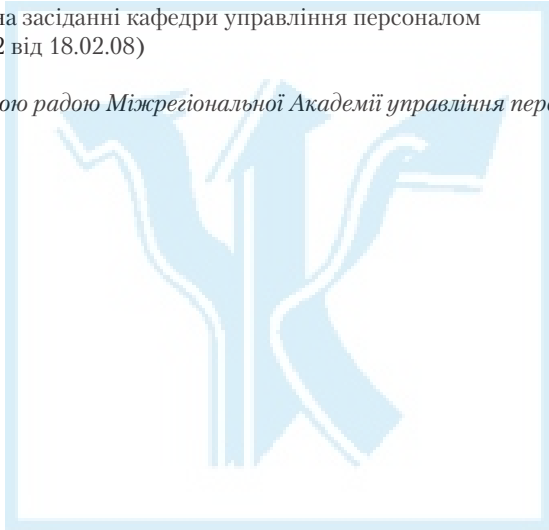
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри управління персоналом *А. В. Калиною*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом
(протокол № 2 від 18.02.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Калина А. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Економіка праці ” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 32 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Економіка праці ”, методичні вказівки до самостійного вивчення кожної теми, контрольні питання, критерії оцінювання знань студентів, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів — один з основних способів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Вона сприяє закріпленню, розширенню та поглибленню набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійному вивченню та засвоєнню нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно з графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота студентів над навчальною дисципліною “Економіка праці” для всіх економічних спеціальностей охоплює такі форми:

- підготовка до семінарських (практичних) занять;
- підготовка до виконання модульних (контрольних) завдань;
- виконання домашніх (розрахункових) завдань;
- написання реферату (есе) за заданою тематикою;
- пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою;
- аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій;
- формування аналітичних звітів (із побудовою діаграм, графіків, таблиць тощо) за заданою тематикою.

Мета самостійної роботи — сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми дисципліни “Економіка праці” та сформувавши самостійність як важливу освітню та професійну якість, сутність якої полягає у систематизації, плануванні та контролі власної діяльності.

Завдання самостійної роботи — засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета “Економіка праці”. Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни “Економіка праці”, підручниками, навчальними та ме-

тодичними посібниками, методичними матеріалами для самостійної роботи, конспектом лекцій, періодичними виданнями тощо.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни “Економіка праці” організовується з дотриманням низки вимог:

- надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи;
- забезпечення можливості творчого підходу під час виконання роботи, не обмежуючи освітній процес лише стандартними завданнями;
- підтримка у процесі виконання самостійної роботи постійного зв'язку між викладачем та студентами.

Студенти, які розпочинають вивчати дисципліну “Економіка праці”, мають інформуватися викладачем щодо організації самостійної роботи, її форм та видів, термінів виконання, форм контролю та звітності, кількості балів, які можна отримати за виконання завдань.

Усе це визначається викладачем кафедри при розробці робочої навчальної програми дисципліни (у розділі “Самостійна робота студентів”).

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, фіксуються викладачами і доводяться до відома студентів.

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та певними формами звітності. Обов'язкові завдання виконуються кожним без винятку студентом у процесі вивчення дисципліни, вибіркові завдання є альтернативними.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Трудові ресурси та їх використання в сучасних умовах
2	Об'єкт, предмет і завдання дисципліни
3	Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства
4	Відтворення людських ресурсів
5	Ринок праці та його регулювання
6	Зайнятість населення
7	Організація і нормування праці
8	Продуктивність та продуктивність праці
8	Змістовий модуль II. Економічний механізм оцінки результатів трудової діяльності
9	Політика доходів і оплата праці
10	Планування показників з використання праці
11	Аналіз звітності і аудит у сфері праці
12	Управління персоналом у сучасних умовах. Аудит персоналу
13	Соціальна політика та соціальний захист населення
14	Соціальне партнерство
15	Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин
Разом годин: 108	

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ КОЖНОЇ ТЕМИ

Змістовий модуль I. Трудові ресурси та їх використання в сучасних умовах

Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни

Праця як об'єкт вивчення дисципліни.

Сутність категорії “праця” та її характеристики. Роль праці у розвитку людини і суспільства.

Зміст і характер праці. Види праці та їх характеристики.

Еволюція праці як чинника виробництва. Праця і науково-технічний прогрес. Гуманізація праці. Управління суспільною працею.

Формування і розвиток предмета дисципліни “Економіка праці”. Завдання дисципліни. Місце і значення дисципліни для фундаментальної підготовки бакалаврів. Науково-методологічні засади дисципліни.

Взаємозв'язки з іншими дисциплінами та науками: економічними, правовими, соціологічними, філософськими, математичними, управлінськими та психологічними.

Теми рефератів

1. Проаналізувати взаємозв'язок дисципліни “Економіка праці” з іншими дисциплінами, що формують погляд економіста.
2. Розкрити сутність категорії “праця” і розглянути її різновиди.
3. Роль соціально-трудових відносин у формуванні економіки ринкового типу.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Що таке “праця” і чим вона відрізняється від поняття “робота”?
2. В чому полягає зміст та мета дисципліни “Економіка праці”?
3. Що є предметом вивчення дисципліни “Економіка праці” та що після її вивчення повинен знати кожен студент?
4. Які основні завдання дисципліни “Економіка праці”?

Література [1; 2; 6; 10; 12; 13; 16]

Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства

Населення як демоекономічна категорія. Відтворення населення і його характеристики (показники). Трудові ресурси як соціально-економічна і статистична категорія. Структура людських ресурсів. Економічно активне і економічно неактивне населення.

Трудовий потенціал: сутність, показники, структура. Формування і розвиток трудового потенціалу. Взаємозв'язок показників, що характеризують населення, людські ресурси, трудовий потенціал.

Людський капітал як соціально-економічна категорія. Розвиток і використання людського капіталу.

Індекс людського розвитку: методологія визначення, призначення, сфера використання.

Теми рефератів

1. Населення як джерело ресурсів праці.
2. Трудові ресурси як соціально-економічна категорія.
3. Вплив демографічної ситуації в Україні на стан і розвиток трудових ресурсів.
4. Трудовий потенціал України та його використання.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Поняття “населення” і чим воно відрізняється від поняття “трудо-ві ресурси”.
2. Чим відрізняються поняття „трудо-ві ресурси” від “трудо-вого потенціалу”?
3. Що Ви розумієте під поняттям „людський капітал”?
4. На основі даних статистичного збірника розрахувати індекс людського розвитку України та її регіонів.
5. На основі статистичного матеріалу, проаналізованих статей із періодичних видань дати власну оцінку трудового потенціалу України.
6. Проаналізувати стан реалізації “Програми розвитку трудового потенціалу”.
7. Розробити стратегію інвестицій в людський капітал на прикладі конкретної особи.
8. Підготувати есе за темами: “Наслідки старіння нації для України” та “Проблеми відтворення населення в Україні”.

Література [1; 2; 6; 11–13; 18]

Тема 3. Відтворення людських ресурсів

Поняття відтворення. Основні три фази відтворення людських ресурсів: формування; розподіл та перерозподіл; використання. Напрями регулювання системи якості людських ресурсів. Типи відтворення людських ресурсів. Джерела поповнення людських ресурсів. Критерії використання трудових ресурсів та основні показники.

Теми рефератів

1. Шляхи і підходи до формування механізму відтворення людських ресурсів.
2. Особливості відтворення людських ресурсів при різних його типах.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Що слід розуміти під “відтворенням населення”?
2. У чому сутність простого відтворення населення?
3. Охарактеризуйте фази відтворення населення.
4. Які є типи відтворення населення?
5. Хто становить основне джерело поповнення трудових ресурсів?

Література [8; 12; 15; 23]

Тема 4. Ринок праці та його регулювання

Ринок праці: сутність, зміст і структура. Механізм функціонування ринку праці. Сегментація ринку праці. Гнучкість ринку праці. Національні ринки праці: співвідношення внутрішнього і зовнішнього. Попит і пропозиція на ринку праці. Безробіття. Регулювання ринку праці. Пасивна і активна політика на ринку праці. Державна служба зайнятості, її роль у регулюванні ринку праці.

Теми рефератів

1. Ринок праці в економічній системі.
2. Формування ринку праці в Україні.
3. Сегментація ринку праці в Україні.
4. Нова інституціональна економічна теорія і ринок праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Що таке “баланс ринку праці” і для чого він складається?
2. В чому полягає сутність регуляторів ринку праці?

3. Розкрийте класифікацію ринку праці.
4. На основі даних статистичного збірника визначити достовірність або хибність закону Оукена для України. Пояснити результати.
5. Розробити стратегію поведінки соціальних партнерів на гнучкому (жорсткому) ринку праці.
6. Підготувати виступ з теми: “Особливості й етапи формування ринку праці в Україні”.

Література [8; 12; 15; 18; 19; 23; 26]

Тема 5. Зайнятість населення

Зайнятість як соціально-економічна категорія і передумова формування соціально-трудових відносин. Види і форми зайнятості. Державна політика зайнятості.

Глобалізація економіки та її вплив на зайнятість. Сучасні тенденції у сфері зайнятості. Безробіття: сутність, типи, соціально-економічні наслідки.

Індивідуальний трудовий договір як форма регулювання відносин зайнятості.

Колективний договір і його роль у регулюванні соціально-трудових відносин зайнятості. Державні гарантії в сфері зайнятості. Політика зайнятості на внутрішніх ринках праці.

Державне регулювання зайнятості.

Теми рефератів

1. Глобалізація економіки та її вплив на зайнятість.
2. Державна політика зайнятості та проблеми її реалізації.
3. Роль Державної служби зайнятості у розв’язанні проблем ринку праці в Україні.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Охарактеризуйте трудозберігаючу та трудонадлишкову функції зайнятості.
2. Назвіть основні теорії зайнятості та їх специфічні особливості.
3. Розкрийте принципи, завдання та мету Державної служби зайнятості.
4. Розробити прогноз зайнятості населення певної адміністративно-територіальної одиниці на основі даних статистичної звітності.

5. Опрацювати статті; проаналізувати статистичні матеріали й підготуватися до роботи в групах за темою “Політика зайнятості в сучасних умовах”.
6. Зробити порівняльну таблицю положень Державної програми зайнятості за 2005—2008 та 2002—2005 роки.

Література [1; 2; 6; 10; 12; 13; 16]

Тема 6. Організація і нормування праці

Сутність, зміст і значення організації праці. Принципи організації праці.

Організація праці на макро- і мезорівнях.

Характеристика складових організації праці на рівні підприємства. Організація праці на робочому місці. Умови праці: сутність і значення.

Взаємозв'язок організації праці з організацією виробництва.

Нормування праці як провідна складова її організації. Функції нормування праці. Нормування як засіб регламентування трудової діяльності. Класифікація витрат робочого часу. Норми затрат праці.

Методи нормування праці.

Критерії і показники ефективності організації праці.

Теми рефератів

1. Організація робочого місця економіста (інженера, водія, лікаря-терапевта, викладача ВНЗ, механіка, інше).
2. Теорія людського фактора і організація праці сьогодні.
3. Фордизм як напрямок організації праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Охарактеризуйте основні види бригадної форми організації праці.
2. В чому полягає різниця між нормами і нормативами?
3. Що слід розуміти під мікроелементним нормуванням і для чого воно застосовується?
4. На основі заданої організаційно-технічної структури підприємства обґрунтувати поділ праці, визначивши його вид та кооперування.
5. Провести хронометраж друкування тексту обсягом 0,5 д.а. (приготування страви, написання реферату, інше) і визначити норму часу для даної роботи.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 23; 25]

Тема 7. Продуктивність та продуктивність праці

Сутність продуктивності праці та її значення для соціально-економічного розвитку суспільства.

Показники і методи виміру продуктивності праці. Умови, фактори зростання продуктивності праці та їх класифікація. Науково-технічний прогрес та його вплив на підвищення продуктивності праці. Взаємозв'язок між динамікою технічної озброєності і продуктивністю праці. Удосконалення організації виробництва і праці як чинник підвищення продуктивності праці.

Резерви підвищення продуктивності праці та їх класифікація.

Методи виявлення і практичної реалізації резервів продуктивності праці. Економічне обґрунтування заходів щодо використання резервів зростання продуктивності праці. “Пастка” низької продуктивності праці.

Теоретико-методологічні аспекти ефективності праці.

Програмно-цільові методи підвищення продуктивності праці в сучасних умовах. Програми підвищення продуктивності праці .

Теми рефератів

1. Значення і роль продуктивності в умовах ринкової економіки.
2. Вплив науково-технічного прогресу на зростання продуктивності праці.
3. Оцінка резервів підвищення продуктивності праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. В чому полягає різниця між поняттями “продуктивність” та “продуктивність праці”?
2. Охарактеризуйте основні види трудомісткості і покажіть залежність між трудомісткістю та продуктивністю праці.
3. Назвіть різновиди вартісного методу вимірювання продуктивності праці і в чому полягає специфічність кожного з них?
4. На основі даних умовної фірми розробити програму підвищення продуктивності праці.
5. Підготувати порівняльний аналіз існуючих підходів до управління продуктивністю.

Література [21; 22; 26–30]

Змістовий модуль II. Економічний механізм оцінки результатів трудової діяльності

Тема 8. Політика доходів і оплата праці

Економічні закони, що регулюють розподільчі відносини в ринковій економіці. Структура доходів населення. Номінальні і реальні доходи. Рівень життя: поняття і чинники, що його визначають.

Заробітна плата як соціально-економічна категорія ринкової економіки і основна форма доходів найманих працівників. Сутність і діалектика взаємозв'язку категорій “вартість робочої сили”, “ціна робочої сили”, “витрати роботодавця на робочу силу”, “необхідний продукт”, “заробітна плата”, функції заробітної плати.

Чинники, що впливають на рівень і динаміку заробітної плати. Значення, необхідність і принципи диференціації заробітної плати.

Організація заробітної плати, її елементи і принципи. Характеристика елементів організації заробітної плати на підприємстві .

Зміст та призначення тарифної системи оплати праці працівників. Роль тарифної системи в плануванні та регулюванні заробітної плати. Основні елементи тарифної системи оплати праці. Розробки та застосування ЄТС. Застосування “гнучкого тарифу” та “плаваючих окладів”.

Системи винагороди за працю. Форми і системи заробітної плати. Організація преміювання працівників.

Розвиток системи винагороди у сфері праці.

Теми рефератів

1. Ефективність оплати праці працівників.
2. Удосконалення тарифної системи.
3. Ефективність системи преміювання працівників.
4. Контрактна система оплати праці.
5. Договірне регулювання оплати праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Назвіть основні складові тарифної системи.
2. Які різновиди відрядної системи оплати праці Вам відомі?
3. Які чинники ринкові і неринкові впливають на формування заробітної плати?
4. Розкрийте механізм державного і договірного регулювання заробітної плати.

5. На основі статистичних даних проаналізувати рівень доходів і оплати праці працівників різних регіонів. Зробити висновки, побудувати графіки і діаграми.
6. Підготуватися до дискусії з питань “Основні типи організації заробітної плати: тарифна і безтарифна оплата праці”.
7. Підготувати реферативний матеріал за публікаціями з проблем бідності в Україні, стратифікації доходів населення, формування середнього класу, інше.
8. Підготувати есе на тему: “Соціально-економічна політика держави і рівень життя населення: теоретичне підґрунтя і практика реалізації”.

Література [21; 22; 24; 26; 28; 30; 32]

Тема 9. Планування показників з використання праці

Планування праці, його роль в управлінні людськими ресурсами.

Трудові показники, їх взаємозв'язок і вплив на ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Види планів з праці. Планування праці на макро- і мезорівнях.

Показники праці як складова бізнес-плану.

Методи планування трудових показників на рівні підприємства. Розроблення планів з продуктивності праці. Основні етапи планування продуктивності праці. Аналіз рівня і динаміки продуктивності праці.

Аналіз трудомісткості. Планування трудомісткості за окремими її видами і в цілому.

Методи розрахунку чисельності працівників за окремими категоріями.

Визначення додаткової потреби працівників.

Методи планування фонду заробітної плати. Планування середньої заробітної плати.

Теми рефератів

1. Планування праці і його роль в управлінні людськими ресурсами.
2. Чисельність персоналу, взаємозв'язок з показниками діяльності підприємства.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Які основні показники розраховуються при плануванні праці?

2. Розкрийте методи планування фонду заробітної плати.
3. Яка мета проведення аналізу трудових показників.
4. Розробити прогноз фонду заробітної плати для України на основі даних статистичних збірників.
5. Запланувати фонд заробітної плати умовної фірми. Визначити необхідну кількість персоналу цієї фірми.
6. Розробити стратегію підприємства з розвитку соціально-трудових відносин на відомому підприємстві (проаналізувати матеріали статей із газет, журналів тощо).
7. Розробити ділову гру “Складання плану праці”.

Література [15; 16; 19; 20]

Тема 10. Аналіз звітності і аудит у сфері праці

Економічний аналіз в соціально-трудовій сфері. Значення економічного аналізу в сфері праці. Сутність і значення аудиту в сфері праці.

Напрями, етапи і методи проведення аудиту в сфері праці. Ефективність аудиту в сфері праці.

Звітність показників з праці: статистична, оперативна. Періодичність і напрями використання звітності.

Теми рефератів

1. Значення економічного аналізу і аудиту в сфері праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Для чого необхідно проводити аналіз трудових показників?
2. Що таке аудит у трудовій сфері? В яких аспектах проводиться і для чого?
3. Заповнити форми звітності з праці умовного підприємства. Проаналізувати їх.
4. Знайти помилки у розрахунках основних трудових показників умовного підприємства.
5. Провести аудит трудових показників організації.

Література [13; 14; 16; 20; 22]

Тема 11. Управління персоналом у сучасних умовах. Аудит персоналу

Сутність управління персоналом. Відкрита та закрита політика управління персоналом.

Методи управління персоналом. Кадрова політика та її складові. Соціально-психологічні аспекти управління персоналом.

Управління процесами руху персоналу. Регулювання трудової діяльності персоналу.

Аудит персоналу та його складові.

Аналіз стану аудиту в сфері управління персоналом: організаційно-економічний, соціально-психологічний і технологічний аспекти.

Теми рефератів

1. Гуманізація праці персоналу як вимога часу.
2. Робота з кадровим резервом у стратегічному управлінні персоналом.
3. Сучасні Інтернет-технології як чинник підвищення ефективності роботи з персоналом.

Контрольні питання

1. В чому полягає суть управління персоналом?
2. Що слід розуміти під терміном “кадрова політика”?
3. Що таке мотивація персоналу? Які її складові?
4. Для чого потрібен аудит персоналу?

Література [13; 22; 27; 28; 32; 33]

Тема 12. Соціальна політика та соціальний захист населення

Сутність соціальної політики. Складові соціальної політики. Соціальна допомога, соціальна підтримка та соціальний захист населення. Суб'єкти соціальної політики держави. Основні напрями соціальної політики України в програмі “Український прорив”. Роль та значення соціального розвитку в державі.

Теми рефератів

1. Соціальна політика як основа процвітання країни.
2. Соціальний захист та його суть.
3. Соціальна допомога та її різновиди.
4. Соціальна підтримка та її адресність.

Контрольні питання

1. Які основні принципи соціальної політики в Україні?
2. Вкажіть основні складові соціального захисту населення.
3. Хто є суб'єктами соціальної політики в Україні?

Література [1; 3; 7; 9; 15; 23]

Тема 13. Соціальне партнерство

Сутність соціального партнерства та його роль у функціонуванні ринкової економіки.

Форми соціального партнерства. Нормативно-правова база соціального партнерства в Україні. Соціальне партнерство в організації.

Оцінка стану соціального партнерства в Україні та напрями його розвитку.

Зарубіжний досвід соціального партнерства, сучасні його форми, тенденції розвитку.

Теми рефератів

1. Соціальне партнерство і соціальний діалог.
2. Поширення форм соціального партнерства в Україні.
3. Проблеми соціального партнерства на малих і приватних підприємствах.
4. Експертиза нормативно-правової бази соціального партнерства в Україні.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Характеристика рівнів соціального партнерства в Україні.
2. В чому сутність Генераної тарифної угоди?
3. Назвіть і дайте характеристику основних розділів колективного договору.
4. Опрацювати теоретичні основи лекційного матеріалу: теоретичні основи соціального партнерства, моделі соціального партнерства.
5. Підготуватися до виступу з теми: “Можливість реалізації моделі соціального партнерства Японії (США, Великобританії, Франції, інше) в Україні: перспективи і проблеми”.

Література [8; 11; 14; 17; 20; 23; 26]

Тема 14. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин

Міжнародні акти про економічні, соціальні та культурні права людини.

Міжнародна організація праці (МОП) у сучасному світі: цілі, завдання, структура. Філадельфійська декларація про діяльність МОП. Пріоритетні напрями діяльності МОП на сучасному етапі.

Тристороннє представництво в структурі органів МОП. Організація діяльності МОП.

Механізм нормотворчої діяльності МОП.

Основні напрями вдосконалення нормотворчої діяльності МОП на сучасному етапі.

Застосування міжнародних трудових норм в Україні. Проблеми розвитку національного трудового законодавства та інтеграції соціально-трудових відносин у систему відносин, визнану світовим співтовариством.

Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин.

Глобалізація світової економіки та її вплив на соціально-трудоу сферу.

Сучасні світові тенденції розвитку соціально-трудових відносин.

Зарубіжний досвід регулювання відносин у сфері зайнятості.

Еволюція політики доходів і досвід їх регулювання в зарубіжних країнах.

Зарубіжний досвід розвитку виробничої демократії, її форми в зарубіжних країнах.

Соціальне планування на зарубіжних підприємствах.

Глобалізація національних економік та уніфікація трудових норм.

Актуальні проблеми розвитку соціально-трудових відносин в Україні у контексті світового досвіду.

Теми рефератів

1. Нові конвенції та рекомендації МОП, необхідність їх прийняття.
2. Основні програми МОП в Україні.
3. Пілотні проекти МОП в Україні.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Яка структура МОП і що є її вищим органом?
2. В чому полягає різниця між конвенціями та рекомендаціями МОП?
3. Охарактеризуйте основні напрями діяльності МОП.
4. Підготуватися до виступу з теми:
 - Глобалізація світової економіки та її вплив на соціально-трудо-ву сферу.
 - Декларація МОП основних принципів та прав у світі праці і проблеми її реалізації в Україні.
 - Діяльність МОП в Україні.
5. Виписати основні конвенції та рекомендації МОП, що регулюють питання зайнятості населення (соціального партнерства, регулювання доходів, інше) і проаналізувати рівень їх реалізації в Україні.

Література [8; 16; 28]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Праця як об'єкт вивчення дисципліни “Економіка праці”. Завдання дисципліни “Економіка праці”.
2. Населення як демоекономічна категорія. Відтворення населення і його характеристики (показники).
3. Трудові ресурси як соціально-економічна і статистична категорія.
4. Трудовий потенціал: сутність, показники, структура. Формування і розвиток трудового потенціалу.
5. Людський капітал як соціально-економічна категорія. Розвиток і використання людського капіталу.
6. Індекс людського розвитку: методологія визначення, призначення, сфера використання.
7. Сутність категорії “праця” та її характеристики. Роль праці у розвитку людини і суспільства. Зміст і характер праці. Види праці та їх характеристики.
8. Праця і науково-технічний прогрес.
9. Управління суспільною працею.
10. Становлення нових за структурою та змістом соціально-трудо-вих відносин як складова реформування української економіки.

11. Взаємодія і співробітництво сторін, суб'єктів і органів, що представляють інтереси держави, роботодавців і найманих працівників як основа механізму функціонування системи соціально-трудо-вих відносин.
12. Держава як суб'єкт ринку праці.
13. Види норм та нормативів, що використовуються у виробництві.
14. Міжнародний профспілковий рух: його еволюція і сучасний стан.
15. Сучасний стан профспілкового руху в Україні.
16. Сутність соціального партнерства та його роль у функціонуванні ринкової економіки.
17. Форми соціального партнерства. Зарубіжний досвід соціального партнерства, сучасні його форми, тенденції розвитку.
18. Оцінка стану соціального партнерства в Україні і напрями його розвитку.
19. Договірне регулювання заробітної плати.
20. Генеральна угода і її роль у регулюванні соціально-трудо-вих відносин.
21. Ринок праці як підсистема ринкової економіки.
22. Механізм функціонування ринку праці.
23. Сегментація ринку праці.
24. Гнучкість та жорсткість ринку праці.
25. Національні ринки праці: співвідношення внутрішнього і зовнішнього.
26. Елементи та функції ринку праці.
27. Характеристика кон'юнктури ринку праці.
28. Типи і види ринків праці.
29. Регулювання ринку праці.
30. Державна служба зайнятості, її роль у регулюванні ринку праці.
31. Зайнятість як соціально-економічна категорія. Форми і види зайнятості.
32. Державна політика зайнятості. Активні та пасивні заходи регулювання зайнятості населення.
33. Безробіття: сутність, типи, соціально-економічні наслідки.
34. Причини формування безробіття. Показники, що характеризують рівень безробіття.
35. Індивідуальний трудовий договір як форма регулювання відно-син зайнятості.

36. Колективний договір і його роль у регулюванні соціально-трудових відносин зайнятості.
37. Генеральні, галузеві і регіональні угоди, їх значення в забезпеченні ефективної зайнятості.
38. Державні гарантії в сфері зайнятості.
39. Планування праці, його роль в управлінні людськими ресурсами.
40. Трудові показники, їх взаємозв'язок і вплив на ефективність діяльності суб'єктів господарювання.
41. Види планів з праці. Планування праці на макро- і мезорівнях.
42. Показники праці як складова бізнес-плану.
43. Методи планування трудових показників на рівні підприємства.
44. Розробка планів з продуктивності праці, чисельності персоналу, фонду заробітної плати.
45. Планування соціального розвитку трудових колективів.
46. Сутність, зміст, завдання і значення організації праці. Принципи організації праці.
47. Основні напрямки організації праці на підприємстві.
48. Організація праці на робочому місці.
49. Умови праці: сутність і значення. Умови праці та фактори їх формування.
50. Взаємозв'язок організації праці з організацією виробництва.
51. Нормування праці як провідна складова її організації.
52. Функції нормування праці. Об'єкти нормування праці.
53. Нормування як засіб регламентування трудової діяльності.
54. Класифікація витрат робочого часу.
55. Методи нормування праці.
56. Методи дослідження трудових процесів.
57. Методи встановлення норм.
58. Критерії і показники ефективності організації праці.
59. Значення продуктивності праці для соціально-економічного розвитку суспільства.
60. Продуктивність праці, її інтенсивність.
61. Показники і методи виміру продуктивності праці.
62. Фактори і резерви зростання продуктивності праці.
63. Сутність, джерела та структура доходів населення.
64. Рівень життя: поняття і чинники, що його визначають.
65. Заробітна плата як соціально-економічна категорія ринкової економіки і основна форма доходів найманих працівників.

66. Сутність і діалектика взаємозв'язку категорій “вартість робочої сили”, “ціна робочої сили”, “витрати роботодавця на робочу силу”, “необхідний продукт”, “заробітна плата”, функції заробітної плати.
67. Формування доходів працівників.
68. Міжнародна класифікація витрат на робочу силу.
69. Функції заробітної плати. Чинники, що впливають на рівень і динаміку заробітної плати.
70. Організація заробітної плати, її принципи і елементи.
71. Характеристика елементів організації заробітної плати на підприємстві.
72. Тарифне нормування оплати праці.
73. Системи винагороди за працю.
74. Сутність і значення аудиту в сфері праці.
75. Напрями, етапи і методи проведення аудиту в сфері праці.
76. Соціальна політика та соціальний захист.
77. Основні методи управління персоналом.
78. Сутність аудиту персоналу.
79. Умови і охорона праці на підприємстві.
80. Доходи і рівень життя населення.
81. Міжнародна організація праці (МОП) у сучасному світі: цілі, завдання, структура.
82. Механізм нормотворчої діяльності МОП. Організація діяльності МОП.
83. Сучасні світові тенденції розвитку ринку праці.
84. МОП, її функції та мета.
85. Напрями роботи МОП в Україні.
86. Основні демографічні показники.
87. Основні напрями кадрової політики.
88. Карта організації робочого місця.
89. Основні елементи організації оплати праці.
90. Зарубіжний досвід організації оплати праці.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТА (підсумковий контроль)

Контроль знань з дисципліни “Економіка праці ” складається з двох блоків планових заходів:

- 1) поточний контроль знань студентів;
- 2) підсумковий контроль знань студентів.

Порядок оцінювання знань студентів за результатами вивчення дисципліни

№ пор.	Форма оцінювання знань	Кількість балів	Результат
1	Оцінювання поточної роботи за семестр, в т. ч. :	від 1 до 40 балів в т. ч.:	
1.1	Виконання обов'язкових завдань: 1. систематичність та активність роботи протягом семестру 2. виконання завдань для самостійного опрацювання	до 20 балів, з них: 1. до 10 балів 2. до 10 балів	
1.2	Проходження модульного контролю знань	до 15 балів	допуск до заліку (іспиту)
1.3	Ініціатива студента та творчий підхід у виконанні робіт, додаткова участь у освітньо-науковій роботі кафедри	до 15 балів (додаткові мотивуючі бали)	залік (іспит) автоматичний
2	Оцінювання заліку (іспиту)	від 1 до 60 балів	проходження підсумкового контролю знань і одержання заліку (іспиту)

Загальна підсумкова оцінка (в балах) складається з суми балів за результатами поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит (залік). На заліку (іспиті) студент повинен набрати не менше 20 балів.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі іспиту (заліку) за білетами, кожен з яких включає 3 питання на іспит та 2 питання на залік.

Відповідь на кожне питання білета оцінюється окремо з диференціацією в 20, 10, 5 і 0 балів.

20 балів — якщо відповідь студента :

- є повною, правильною та обґрунтованою;
- засвідчує знання усєї програми навчальної дисципліни з використанням різноманітних методів наукового аналізу тощо;
- свідчить про знання назв і змісту передбачених програмою документів (для найважливіших — необхідно знати рік їх прийняття);

10 балів — якщо відповідь студента має недоліки:

- є неповною, не містить усіх необхідних відомостей з питання;

- є не зовсім правильною у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів тощо;
- не є аргументованою: не містить посилань на нормативно-правові акти (у разі необхідності), інші джерела, аналізу відповідних теорій, концепцій, наукових течій і т. ін., свідчить про наявність прогалин у знаннях;

5 балів — якщо відповідь була неповною, не розкриває сутності питання, що свідчить про безсистемність та поверховість знань, не вміння чітко сформулювати думку та викласти її.

Якщо відповіді студента оцінені менше ніж у 20 балів, іспит (залік) вважається не складеним.

Підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів поточної роботи в семестрі (в діапазоні від 1 до 40 балів) та результатів заліку (не менше 20 і не більше 40 балів) за 100-бальною системою або шляхом автоматичного складання отриманих студентом балів.

Таблиця відповідності шкали оцінювання з національною системою оцінювання в Україні

Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою
85–100	A	Відмінно — відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)
80	B	Дуже добре — вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)
65–75	C	Добре — в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок	
60	D	Задовільно — непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)
50–55	E	Достатньо — виконання задовольняє мінімальні критерії	
20–45	FX	Незадовільно — серйозне доопрацювання з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)
0–15	F	Незадовільно — обов'язкове повторне вивчення дисципліни	2 (незадовільно)

Вибіркові завдання, які передбачають формування у студентів навичок аналітиків із побудовою діаграм, графіків, таблиць*.

1. Дослідження сучасних методологічних підходів до визначення бідності (виявити сучасний стан, основні орієнтації та шляхи запобігання падінню життєвого рівня).
2. Соціально-економічна захищеність особи в Україні: проблеми виміру та шляхи розв'язання (базова захищеність, захищеність доходу, захищеність професійних вмінь, безпека ринку праці, гарантії зайнятості, безпека умов праці).
3. Макроекономічні аспекти аналізу диференціації грошових доходів населення (оцінити залежність добробуту населення від процесу відтворення ВВП і на основі кількісних показників оцінити об'єктивність розподільчої політики держави).
4. Дослідження рівня і структури доходів населення України (проаналізувати сучасний стан, основні тенденції змін та виявити шляхи удосконалення).
5. Дослідження тіньового сектора в економіці України та його впливу на формування нелегальних складових доходів населення (виявити сучасний стан, оцінити структуру легальних і нелегальних складових доходів населення, основні шляхи «детінізації» економіки, легалізації тіньових капіталів і доходів населення).
6. Дослідження рівня середньомісячної номінальної та реальної заробітної плати найманих працівників в Україні (проаналізувати та оцінити їх рівень і тенденції змін за видами економічної діяльності та за регіонами, визначити можливості їх зближення).
7. Дослідження структури витрат і заощаджень населення України (проаналізувати та оцінити тенденції змін структури витрат домогосподарств залежно від їх чисельного складу та кількості дітей, середньодушових сукупних витрат, виявити можливості удосконалення структури витрат і заощаджень).
8. Вплив змін у вартості життя на рівень доходів (оцінити залежність реальних доходів населення від рівня інфляції і на цій основі дослідити систему компенсаційних заходів і механізм здійснення індексації).
9. Оцінити ефективність державної політики забезпечення розвитку трудового потенціалу (визначити недоліки державного

* Наявність такого матеріалу значно підвищує оцінку знань студента.

управління в соціально-трудовій сфері та запропонувати напрями удосконалення державного управління у соціально-трудовій сфері).

10. Реструктуризація оплати праці у формуванні ефективного мотиваційного механізму (участь у прибутку, система бонусів, участь в акціонерному капіталі, програми медичного обслуговування, навчання, різні види страхування, пільги та компенсації, надання кредитів тощо).
11. Вимірювання людського розвитку на макро- і мікрорівнях (визначення системи індикаторів людського розвитку: матеріальний добробут, розвиток освіти та культури, демографічний розвиток і стан здоров'я).
12. Вимірювання і порівняльний аналіз рівня життя і диференціації доходів у різних країнах світу (визначення і порівняння системи соціальних індикаторів у різних країнах світу: ВВП на душу населення, індекс споживчих цін, дитяча смертність, тривалість життя, структура витрат сімей).
13. Мінімальна заробітна плата в соціально-трудових відносинах (методологія визначення, взаємозв'язок з прожитковим мінімумом і реальною заробітною платою, оцінка сучасного рівня і тенденцій до змін в Україні та країнах світу).
14. Аналіз зисків та витрат при інвестиціях в освіту (порівняння витрат та очікуваних майбутніх зисків від одержання студентом вищої освіти з урахуванням фактора часу).
15. Економічна оцінка ефективності інвестування в людський капітал (дослідження і порівняння рентабельності навчання в різних країнах).
16. Демографічні чинники формування ефективної зайнятості (проаналізувати чисельність і структуру населення, природний рух і міграцію населення та запропонувати заходи щодо поліпшення демографічної ситуації).
17. Аналіз економічної активності населення України (аналіз чисельності зайнятих, безробітних, економічно неактивного населення в статисті та динаміці, визначення рівня економічної активності населення за різними соціально-демографічними характеристиками).
18. Порівняльні переваги і недоліки адміністративної статистики і вибіркового обстеження домашніх господарств (за методологією МОП) при визначенні кількості безробітних в Україні (проаналі-

зувати та оцінити відмінності, виявити основні тенденції змін, можливості щодо визначення кількості безробітних за основними типами).

19. Попит та пропозиція робочої сили на ринку праці в Україні (проаналізувати та оцінити співвідношення між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці за видами економічної діяльності, регіонами, професійними групами, виявити шляхи подолання існуючих диспропорцій).
20. Дослідження структури розподілу зайнятих в Україні та різних країнах світу (виявлення стану і тенденцій до змін у структурі зайнятих за сферами економічної діяльності, формами власності, віком, за місцем проживання і статтю, оцінка структурних змін).
21. Дослідження сучасних аспектів стимулювання праці працівників (виявлення недоліків і суперечностей діючої системи стимулювання праці працівників та розробка рекомендацій щодо їх поліпшення).
22. Дослідження кореляційної залежності між темпами зростання продуктивності праці і реальної заробітної плати в Україні (розрахунок показників, виявлення і оцінка взаємозв'язку зростання продуктивності праці з інфляцією в країні, визначення наслідків і шляхів їх подолання).
23. Дослідження стану та динаміки продуктивності праці на українських підприємствах (виявити основні причини змін, зокрема стримування підвищення продуктивності праці, оцінити наслідки уповільнення, визначити основні шляхи подолання уповільнення).
24. Економічна оцінка ролі продуктивності праці в економічному зростанні країни (виявити тенденції змін, проаналізувати та оцінити взаємозв'язок, визначити шляхи підвищення продуктивності праці).
25. Стан соціального партнерства в Україні та основні напрями його розвитку (дослідити стан і тенденції укладання колективних договорів за видами економічної діяльності, кількість страйків та їх наслідки, визначити основні напрями розвитку соціального партнерства).
26. Дослідження умов та охорони праці в Україні (виявлення стану умов праці найманих працівників за видами економічної діяльності, пільг і компенсацій за роботу зі шкідливими та важкими умовами праці, розробка рекомендацій щодо їх поліпшення).

**Пошук, відбір та огляд літературних джерел
за заданою тематикою курсу**

1. Організаційно-економічні й правові механізми розвитку соціально-трудових відносин в Україні.
2. Трансформація відносин власності та її вплив на соціально-трудоу сферу.
3. Глобалізація економіки та її вплив на зайнятість.
4. Актуальні проблеми розвитку соціального партнерства в Україні.
5. Механізм контролю і відповідальності сторін за виконання договірних зобов'язань у системі соціального партнерства в Україні.
6. Економічне забезпечення пріоритетних напрямів національної демографічної політики.
7. Соціально-демографічні та міграційні процеси в Україні.
8. Проблеми зайнятості та ринку праці в умовах перехідної економіки України.
9. Економічні передумови державного регулювання зайнятості населення України.
10. Соціальна політика та її вплив на доходи і рівень життя населення.
11. Інвестування в людський капітал та його ефективність.
12. Вдосконалення організації праці на підприємстві.
13. Шляхи підвищення ефективності використання робочого часу на підприємстві.
14. Організаційно-економічний механізм управління продуктивністю праці.
15. Теоретико-методичні підходи до оцінки наслідків зміни продуктивності праці працівників підприємства.
16. Резерви підвищення продуктивності праці працівників підприємства.
17. Теоретико-методичні аспекти формування витрат на персонал.
18. Стан та шляхи вдосконалення оплати праці.
19. Удосконалення тарифної системи.
20. Сучасні системи винагороди праці.
21. Умови та перспективи впровадження системи участі найманих працівників у прибутках та капіталі підприємства.

22. Створення ефективної системи преміювання на підприємстві.
23. Удосконалення структури заробітної плати працівників підприємства.
24. Аудит у трудовій сфері.
25. Аналітична робота з дослідження формування та використання персоналу підприємства.
26. Формування та використання фонду оплати праці на підприємстві.
27. Планування показників з праці на підприємстві.
28. Управління лізингом робочої сили.
29. Мотивація конкурентоспроможності праці: теорія та практика регулювання.
30. МОП та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин.
31. Моніторинг соціально-трудової сфери в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України “Про колективні договори і угоди” // Закони України. — Т. 6. — К.: Ін-т законодавства, 1997.
2. Закон України “Про оплату праці” // Закони України. — Т. 8. — К.: Ін-т законодавства, 1997.
3. Закон України “Про зайнятість населення” // Закони України. — Т.1 — К.: Ін-т законодавства, 1996.
4. Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” // Закони України. — Т. 19. — К.: Ін-т законодавства, 2000.
5. Закон України “Про організації роботодавців” // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 25. — ст. 1097.
6. Закон України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” // Закони України. — Т. 15. — К.: Ін-т законодавства, 1999.
7. Кодекс законів про працю України та інше законодавство про працю. — К.: Праця, 1997.
8. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1919–1956. — Т. 1. — Женева: Міжнар. бюро праці, 1991.
9. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1957–1990. — Т. 2. — Женева: Міжнар. бюро праці, 1991.

10. *Богиня Д. П., Грішнова О. А.* Основи економіки праці. — 3-ге вид. — К.: Знання-Прес, 2002.
11. *Васильченко В. С.* Державне регулювання зайнятості. — К.: КНЕУ, 2003.
12. *Завіновська Г. Т.* Економіка праці. — К.: КНЕУ, 2003.
13. *Калина А. В.* Економіка праці. — К.: МАУП, 2004.
14. *Калина А. В.* Державне регулювання зайнятості. — К.: МАУП, 2006.
15. *Колот А. М.* Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. — К.: КНЕУ, 2003.
16. *Економіка труда: Учебник.* / Под. ред. проф. П. Э. Шлендер и проф. Ю. П. Кокина. — М.: Юристъ, 2002.

Додаткова

17. *Адамчук В. В., Кокин Ю. П., Яковлев Р. А.* Экономика труда: Учебник. — М.: Финстатинформ, 1999.
18. *Адамчук В. В., Ромашов О. В., Сорокина М. Е.* Экономика и социология труда: Учебник. — М.: ЮНИТИ, 1999.
19. *Близюк В., Власенко Т.* Людський капітал України як фактор економічного зростання. // Україна: аспекти праці. — 2003. — № 6.
20. *Васильченко В. С., Василенко П. М.* Ринок праці: теоретичні основи і державна практика. — К., 2000.
21. *Волгин Н. А.* Оплата труда: производство, социальная сфера, государственная служба (Анализ, проблемы, решения). — М.: Экзамен, 2003.
22. *Гейц И. В.* Нормирование и регламент (режимы) рабочего времени: Учеб.-метод. пособие. — М.: Дело и Сервис, 2002.
23. *Герасемчук В. І.* Проблеми трансформації зайнятості і розвитку ринку праці України (методологія, аналіз, шляхи вдосконалення) — К.: Принт Експрес, 2001.
24. *Грузінова Л. П.* Трудові спори: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2002.
25. *Дячун О. В.* Організація, нормування та оплата праці: Навч. посіб. — Львів: Афіша, 2001.
26. *Есинова Н. И.* Экономика труда и социально-трудовые отношения: Учеб. пособие. — К.: Кондор, 2003.
27. *Жуков В. І., Осовий Г. В., Привалов Ю. П.* Проблеми колективного договірного регулювання трудових відносин в Україні / Ін-т соціології НАНУ. — К., 1999.

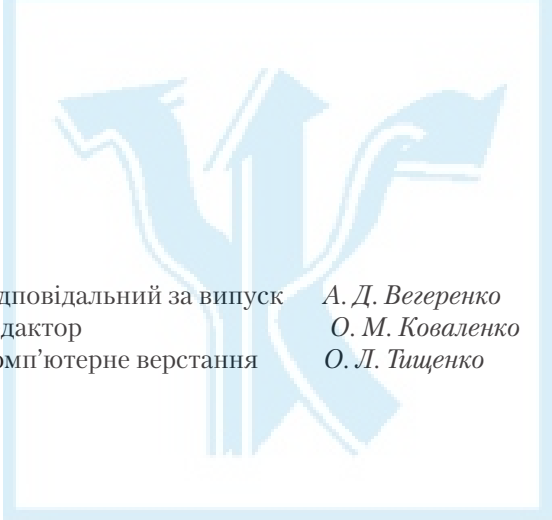
28. Жуков В. І., Скуратівський В. А. Соціальне партнерство в Україні Навч. посіб. — К.: Вид-во УАДУ, 2001.
29. Калина А. В. Организация и оплата труда в условиях рынка (аспекты эффективности): Учеб. пособие. — 3-е изд., перераб. и доп. — К.: МАУП, 2001.
30. Колот А. М. Мотивація персоналу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2002.
31. Колот А. М. Проблеми становлення та розвитку соціально-трудових відносин в Україні // Україна: аспекти праці — 2000. — № 3.
32. Колот А. М. Проблеми розбудови національної моделі соціально-трудових відносин // Україна: аспекти праці. — 2000. — №5.
33. Костин Л. А. Международная организация труда. — М.: Экзамен, 2002.
34. Михеев В. А. Основы социального партнерства: теория и политика: Учебник. — М.: Экзамен, 2001.
35. Моніторинг соціальних процесів в Україні / За ред. І. К. Бондар, Г. В. Ярошенко, В. І. Науменка, Н. А. Соколенко. — К.: Знання, 1999.
36. Петюх В. М. Ринок праці: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 1999.
37. Роцин С. Ю., Разумова Т. О. Экономика труда: экономическая теория труда: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М, 2001.
38. Рынок труда и доходы населения: Учеб. пособие / Под ред. Н. А. Волгина. — М.: Филинь, 1999.
39. Поплавська О. Розвиток соціального партнерства в Україні як чинник економічного зростання // Україна: аспекти праці. — 2004. — № 1.
40. Слезингер Г. Э. Труд в условиях рыночной экономики. — М.: ИНФРА-М, 1996.
41. Современная экономика труда: Монография / Рук. авт. кол-ва и науч. ред. В. В. Куликов. — М.: Финстатинформ, 2001.
42. Соціальне партнерство / С. В. Бакуменко, І. Є. Левенець (кер. авт. кол.): Навч. посіб. — К., 1999.
43. Соціальне партнерство на ринку праці України: Навч. посіб. / Ю. М. Маршавін (кер. авт. кол.), С. В. Бакуменко, В. М. Данюк, О. С. Зінченко, А. М. Колот, С. В. Мартиненко. — К., 1998.
44. Українець С. Я. Соціально-трудові відносини в Україні: зміст і розвиток // Україна: аспекти праці. — 1999. — № 4.

45. *Управление* человеческими ресурсами / Под. ред. М. Пула, М. Уорнера. — СПб.: Питер, 2002.
46. *Управління* людськими ресурсами / Під ред. Г. В. Щокіна, Н. Ф. Головатого, О. В. Антонюка — К.: МАУП, 2007.
47. *Шталова Н. И.* Трудовой потенциал работника: Учеб. пособие. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.
48. *Экономика* труда: Учебник / В. В. Адамчук, Ю. П. Кокин, Р. А. Яковлев; Под ред. В. В. Адамчука. — М.: Финстатинформ, 1999.
49. *Экономика* труда и социально-трудовые отношения / Под. ред. Г. Г. Меликьяна, Р. П. Колосовой. — М.: Изд-во МГУ, 1996.
50. *Экономика* труда: (социально-трудовые отношения) / Под. ред. Н. А. Волгина, Ю. Г. Одегова. — М.: ЭКЗАМЕН, 2002.
51. *Эренберг Р. Дж., Смит Р. С.* Современная экономика труда. Теория и государственная политика. — М.: Изд-во МГУ, 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Економіка праці”	5
Методичні вказівки до самостійного вивчення кожної теми	6
Питання для самоконтролю	18
Критерії оцінювання знань студента	21
Список літератури	28

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Тищенко*

Зам. № ВКЦ-3743

Підп. до друку 23.02.09. Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк арк. 1,86. Обл.-вид. арк. 1,7. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*